

A kerámia mellett a leletanyag kisebb hányadát adták az állatcsontok, nagyobb részét pedig a megmunkált kőeszközök. A gödrök és épületek betöltéséből nagy számban kerültek elő őrlőkő-, csiszolókő-, valamint fenőkőtöredékek.

Vassalakon, vasszegeken és vaskarikán kívül csupán egy bronztűt és egy bronz pántkarperecet találtunk, melyet rovátkolással díszítettek.

A kora vaskori településen előkerült kerámiatípusok többsége is a korábbi Gáva-kultúra formakincsének és technikájának továbbélését mutatja. A korongolt kerámia megjelenése és formakincse (felhúzott fülű edények, öblös urnák) viszont bizonyítja, hogy a település a preszkíta időszakban (Kr. e. 8–6. sz.) is továbbélt.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre

Munkatársak: Cséki Andrea, János Judit régészek; Bernáth László, Farkas Gábor, Reszler József Péter, Sike Barnabás technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

BERECZ BARBARA

367. Nyírtass, Pátróhai elágazástól DK-re (KÖH 59883)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á, Kú
A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Múzeumi Igazgatósága 2010. július 8. és augusztus 2. között elvégezte a régészeti lelőhely (0191/5, 03/3 hrsz.) megelőző feltárását. A kutatást a 4. sz. főút megyei szakaszának burkolatmegerősítése tette szükségessé. A feltárt terület 5097 m² volt; 24 objektum került elő, koruk az őskortól az Árpád-koron át a 17–18.(?) századig tartott. Szórványos telepjelenségeket figyeltünk meg. Az objektumok egy része nem, vagy csak igen kevés leletet tartalmazott, emiatt pontosabb kormeghatározásra nem is volt minden esetben lehetőség. Az objektumok közül kiemelkedik egy Árpád-kori gödör, meglehetősen gazdag kerámiaanyaggal, valamint egy ép orsógombbal és fenőkőtöredékkel. Az ásatás legkiemelkedőbb objektuma azonban egy nagyméretű (11–12 m átmérőjű, 120–130 cm mély) kora bronzkori gödör (Nyírség-kultúra), melyben igen sok kerámiát találtunk. Ezek közül is kiemelkedik egy teljesen ép edény, mely a korszakban viszonylag ritka.

A leletanyag a Jósa András Múzeumba került végleges elhelyezésre. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

JAKAB ATTILA

368. Nyírvasvári, Nyírbátor-Vasvári-folyás (KÖH 74149)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza
2010. április 27-én helyszíni szemlét végeztünk a Nyírbátor–Nyírgelse–Nyírgyulaj–Nyírvasvári között tervezett

szennyvízvezeték nyomvonalán. A közút és a Nyírbátor-Vasvári-folyás által közrefogott területen ÉK–DNy irányú, 100×230 m kiterjedésű telepnyomot regisztráltunk, mely bronzkori(?) és császárkori kerámiával jelentkezett.

Munkatárs: Mester Andrea gyűjteménykezelő.

PINTYE GÁBOR

369. Onga-Ócsanáros, Hernád-part

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö
2010. március 7-én helyszíni szemlét végeztünk a településen a Hernád-part területén.

Felső-erdő-dűlő (KÖH 73653): Az Ócsanáros és Onga közötti műúttól É-ra egy egykori, feltehetően mesterségesen ásott vízfolyás két partján, sarjadó búzában, a Bársonyos- és a Vadász-patak árterületének kisebb kiemelkedésein közepes felszíni leletsűrűségben előkerülő Árpád-kori kerámiával jelölt régészeti lelőhelyet találtunk; kiterjedése 150×150 m.

Hernád utca (Nyárjas-dűlő, KÖH 32216): A települést K-ről határoló Hernád-folyó jobb partján, a település lakóépületei mögötti telkek végén 13–16. századi felszíni leletek által jelölt településnyomokat figyeltünk meg. A településnyomok a Hernád egykori öntésterületének két kiemelkedésén helyezkedtek el, melyeket a 115 m-es szintvonal markánsan jelez. A lelőhely szántott volt; 13–16. századi kerámiát, valamint a szántás által megbolygatott egykori házak kemencéinek vörös faltját figyeltük meg. Az elpusztult épületek közvetlenül az egykori Hernád-magaspart peremén helyezkedtek el, egymástól 15 m távolságban. Ez a régészeti lelőhely jól körülhatárolható a 115 m-es szintvonal által. Nagyobbik része szántó föld, míg ÉNy-i sarka lakóépületekkel fedett. Kiterjedése 250×100 m.

Kinizsi Pál utca (KÖH 73655): A Hernád folyó partján, a Kinizsi Pál utca házainak a kertjeiben (a 115 m-es szintvonal jelölte terület mentén) ahol a területet már szántották, kis felszíni leletsűrűséget mutatva, középkori kerámiatöredékek kerültek elő. E régészeti lelőhely egészen a települést É-ről határoló gát és a Hernád találkozásáig fut. A domborzati viszonyok ismeretében régészeti lelőhely központi sávja valószínűleg a Kinizsi Pál utca Hernád-parthoz mérten kissé magasabban elhelyezkedő házsora alatt futhat. A házak mögötti kertek Hernád-folyó felé eső vége feltehetően már csak a régészeti lelőhely széle lehet. A teljes régészeti lelőhely hossza 500 m, szélessége 150–200 m lehet.

PUSZTAI TAMÁS

370. Oroszlány, Gerencsértér (KÖH 45879)

(Komárom-Esztergom megye) Kö
2010 nyarán folytattuk az Oroszlány közigazgatási területén álló Gerencsértér régészeti kutatását, mindössze 76 m²-en. Az előző évek (2008–2009) kutatási módszerétől eltérően már szelvényekkel tártuk fel a területet.

Az 1. szelvényben, az 5. ároktól DK-re, visszabontott fal 90–110 cm széles, habarcsos alapozását találtuk, mintegy 2 m-es relatív mélységben. Sem építésének idejére, sem az elbontás idejére nem lehet következtetni az eddigi megfigyelések alapján, az azonban bizonyos, hogy a belső részek irányában a falon belüli feltöltés teljesen más anyagú volt, mint a váron kívülre eső részekben. A szelvény teljes kibontását akadályozta egy igen nagyméretű leomlott faldarab, amely valószínűleg a vár egyik magasabb részéről szakadhatott le.

A 2. szelvényben valószínűleg egy kapunyílást találtunk: a tavalý a 7. árokban megfigyelt falszakasz hirtelen záródott, majd a 4. árok felőli szélén megtaláltuk folytatását, bár kissé omladékos állapotban. A kapu használatbavétele és megépítése előtt már valamiféle építmény állhatott ezen a helyen, közepes méretű cölöpköböl álló cölöpvázának nyomait 3 m hosszan nyomon tudtuk követni. A szelvény D-i sarkában több rétegben, égett agyagos szintet találtunk, közvetlenül a szelvény szélén néhány téglával. Funkciójáról majd csak a szomszédos területek feltárása után lehet biztosat mondani. A rétegvizonyokból arra lehetett következtetni, hogy a cölöpvázás építménnyel lehetett egyidős, majd annak elbontása után, a kapu megnyitásával egy időben, vastagabb, sárgásbarna agyagos réteggel fedték be azt.

A 3. szelvény a 4. árokkal párhuzamos, annak ÉNy-i oldalán található. Területén vastag, mintegy 2 m-es omladékréteget kellett eltávolítani, majd ez után 5 olyan falszakaszt azonosítottunk, amely nem egy időben épülhetett, egymást követő elbontások, megerősítések eredményezhették ezt a bonyolult képet. Ezeknek a kapu környéki részekhez való viszonyát majd csak a környező területek feltárása után lehet teljes bizonyossággal megállapítani.

LÁSZLÓ JÁNOS – SCHMIDTMAYER RICHÁRD

371. Ófehértó, Almezői-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza

Az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszán Ófehértó DNY-i határában a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai több alkalommal (1993. április, 2005. április és november) lelőhelyeket lokalizáltak a felszínen talált bronzkori, császárkori, Árpád-kori kerámiatöredékek alapján. 2010 folyamán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat, majd jogutódként a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ végezte a megelőző feltárásokat.

M3-18-19 lh. (KÖH 34788): A lelőhelyen 2009. október 1. és 2010. december 6. között kutattunk, 272 objektumot bontottunk ki 28 703 m² területen. A nyomvonalon sikerült meghatározni a lelőhely É-i és K-i határát, a Ny-i a 253-as, D-i pedig a 210-es lelőhely irányában folytatódik. Beigazolódott, hogy a 18-19-es és a 253-as lelőhely összefügg egymással. A 210-hez való viszonyát terepbejárással és szondázással lehetne pontosítani, mivel az a nyomvonalon kívülre esik. A lelőhely egész terü-

lete főleg a kora bronzkori Szaniszló-csoporthoz köthető, csak néhány objektumból került napvilágra szarmata, ill. a Nyírség-kultúrához köthető kerámiatöredék a Szaniszló leletanyaggal együtt. A régészeti jelenségek döntő többsége hulladékgyűjtő, de feltártunk tárológödröket, kutakat és egy gödröt, melyben két férfi csontvázat találtunk, melyek az objektum szélénél zsugorított helyzetben, egymásnak háttal, és különböző mélységben helyezkedtek el. Az emberi vázak felett állatcsontokat (szarvasmarha, vaddisznó, ló) bontottunk ki, melyeket – elhelyezkedésük alapján úgy vélem – tudatosan helyeztek a gödörbe és az S:442-es számú vázzal egy időben kerültek az objektum felső rétegébe. Az S:442 sz. váz DNY-ÉK-i irányban a bal oldalára volt fektetve, az objektum Ny-ÉNy felé eső fala mellé szorosan. A bal felkarcsont külső oldala mellett egy csont nyílhegyet találtunk.

Az S:443 sz. váz DNY-ÉK-i irányban a jobb oldalára volt fektetve az objektum KDK felé eső falának közelében és mélyebben helyezkedett el, mint a fentebb említett váz. A bal oldali alsó bordák közelében egy szarvból kialakított átfúrt baltát találtunk. A koponya felett jó néhány centiméterrel egy edénymelléklet is napvilágra került. A váz alatt összefüggő – állatjárások által szabdalta – „kagylóhéjagyat” találtunk. A kagylóhéjak 2–3 rétegben szorosan egymáson, ill. egymás mellett pikkelyszerűen voltak elhelyezve, a többségük a belső felükkel felfelé, vagyis tudatosan alakították ki az „agyat” az objektumban. A bontás során néhány kerámiatöredék is napvilágra került a gödörből.

A kutak átlagosan 2 m szélesek és megközelítőleg kör átmetszetűek voltak, nem találtunk bennük szerkezetre utaló nyomot és az aljukat átlagosan 3,5 m mélységben találtuk meg. Az egyik kútban a kútna felső részén 3 csiszolt szarvasagancsot, 3 kisméretű edényt és az itt talált finomkerámia töredékek belsejében faszénmaradványokat találtunk.

A lelőhely Ny-i végén a humuszban 20–30 cm mélyen egy NyÉNy-KDK irányú, 617 cm hosszú kerámiasort találtunk. A töredékeket szorosan egymás mellé élükre állítva helyezték el, néhányat pedig a sor mellett DDNY-i irányban találtunk meg. A kerámiasor funkciója kérdéses, mivel a bontás során objektumot nem tapasztaltunk, amelybe belehelyezték volna. Az elhelyezkedés alapján az feltételezhető, hogy egy árokba szorították be a kerámiákat, vagy talán egy épület tövéhez rakták szorosan. A kerámiasor KDK-i irányban folytatódott.

M3-210 lh. (KÖH 51421): 2010. május 20. és július 30. között 715 m²-t tártunk fel ezen a lelőhelyen. A nyomvonal 251+200–251+800 km-sz. közötti szakaszától kb. 200 m-re D-re a 2005. és 2006. évi terepbejáráskor bronzkori, császárkori és Árpád-kori településre utaló nyomokat találtak. Az ÉK-DNY irányú lelőhely Ófehértó DNY-i határában helyezkedik el és kb. középső része egy ÉÉNy-DDK irányú homokdombon fekszik. A lelőhelyet 6 m szélességben kellett feltárni, mivel az épülő autópálya szervizútjába esik.